פאה ז' ז'

א] ראינו מח' ר"א ור"ע בדין כרם שכולו עוללות

- רבי אליעזר סובר שבכה"ג אין לזה לעניים – כולו לבעל הבית
- ודריש מקרא – 'כי תבצור לא תעולל' רק כשיש בציר אז יש עולול'
- אין בציר אין עולו'
- ור"ע יליף מקרא – 'וכרמך לא תעולל' - אפילו כולו עוללות לעניים
- מה עושה ר"ע עם קרא דר"א אומרת המשנה - אם כן למה נאמר כי תבצור לא תעולל אין לעניים בעוללות קודם הבציר: שזכה העניים בעולו'ת הוא רק אחרי בצירה ...

- נתחיל עם שיטת ר"א
- ר"א סובר שאם אין בציר אין קציר – אם אין אשכולות לבע"ה אין לעניים זכות בעולו' וכולו לבע"ה
- ועי' ירושלמי
- שלא די שיישאר לבע"ה משהו – צריך שיהיה שיעור יפה שיעור 'שלשה אשכולות שעושים רביעית
- פח' מזה אין זה 'כמות של בציר' והכל לבע"ה
-
- מה גדר הדין
- בפשוטו גדר הדין התו' לא הצריכהלתת את 'כל' הכרם לעניים - עיקר יבול השדה לבע"ה מה שנשאר - העלו' זה לעניים
- אבל אם כולו עולו' אין בזה דין מתנו"ע הוא ל"צ לתת את כל הכרם לעניים
- ולכן מבואר גם ד' הירושלמי שצריך שיישאר לו שיעור יפה של ג' אשכולות שעושים רביעית
- [ועי' תו"ז ששיעור זה הוי רק לר"א לא לר"ע בדינא דאין לעניים אלא בשעת בציר אבל עי' להלן].
- וכן נראה שהבין התיו"ט כמו שכבר נראה.
-
- ~~ואין להק' מדוע בכרם שכולו עול' "כולו" לבע"ה ניתן לבע"ה כשיעור ג'אשכולות לקיים דין הבציר שיהיה לבעה"ב והשאר יהיה לעניים~~
- ~~וצ"ל שכולו עולול' ואין לנו לחלק מה לו לבע"ה 'לא נאמר דין עולו' בכרם זה ...~~
-
-
- והנה בסיפא של המשנה כ' שמה ר"ע עושה עם קרא דר"א 'כי תבצור לא תעולל
- לומר שאין לעניים אלא משעת בצירה לפני הבצירה אין להם זכות
- ויש לדון שכ"ז לר"ע אבל לר"א אין לו מקור לזה הוא צריך את' 'לא תבצור לא תעולל' לומר שכשאין בציר אין לעניים כלום ...
- וכו נקט התיו|"ט מסברא
- ותמה ע"ד הירושלמי [הובא בר"ש ורע"ב] שר"א נמי סובר דין זה [עי' להלן]
- וק' מה המקור לזה – הא לשיטתו בעי' קרא זה לומר שאם אין בציר אין עולו'
- ועי' שם שתי' שיש לזה מקור עי"ש.

-
- והנה בר"ש על התו"כ מבואר גדר חדש בדעת ר"א וז"ל
- אם אין בציר מנין עוללות - שלא נתחייב בעוללות. אלא אם כן מתחיל לבצור """דומיא דפאה שלא נתחייב בה אא"כ מתחיל לקצור"" ובכרם שאין בו בציר לא דיברה תורה להניח עוללות - ובגמרא [ירושלמי סוף פ"ז] דפאה כמה שיעור בציר שצריך להיות בכרם לחייבו בעוללות דבי ר' שילא אמרי ג' אשכולות שעושין רביעית
- מבואר בר"ש שגדר הדין לר"א שהבצירה מחייבת וכרם שכולו עולול' אין כאן קצירה שתחייב לכן אין בה דין עולול'
- ועוד נתחדש לפי"ז שאיען זה כפאה שקצירה משהו מחייבת את כל השדה בפא"ה כמבואר בירושלמי ריש פאה
- רק בעי' קצירה בשיעור ג' אשכולות שיש בהם ריבעית כדי שתחייב את השדה בפאה – והדברים מחודשים ..
- עוד יש לדון לפי"ז שבאמת לא חל ממון עניים כלל עד בצירה כמו פאה של"ש להחיל פאה לפני קצירה כי אין את המחייב גם כאן המחייב הוא הבצירה ולפי"ז פשוט שאין ממון עניים קודם קצירה וזה נצטרך לחשבן להלן בדין הקדש ...
-
- בשיטת ר"ע
- שיטת ר"ע שכרם שכולו עולו' לעניים דכתיב 'וכרמך' לא תעולל – הכרמך וכו' ...
- האי כתוב כי תבצור לא תעולל – אר"ע - אם כן למה נאמר כי תבצור לא תעולל - אין לעניים בעוללות קודם הבציר
- כלו' כל זכות העניים בעול' הוי רק אחרי שבעה"ב התחיל לבצור לעצמו – אבל לפני שהתחיל לבצור אין דין עולו'
- לכאו' גדר הדין שהקצירה היא המחייבת 'העולו' – וקודם הקצירה לא חל דין ממון עניים ע"ז
- ותמוה מאוד – א"כ איך כרם שכולו עול' הוי לעניים הרי כיון שאין לעניים רק משעת בצירה איך זה יהיה לעניים הרי אין כאן בצירה שתחייב את השאר ...
- ולכאו' מבואר מזה שדין זה שאין לעניים אלא משעת הבציר אין הגדר שהבצירה 'היא היא המחייבת' כמו בפאה שהקצירה היא המחייב –
- רק דין סדר בעלמא הוא – לעולם הדין מתנו"ע חל מיד בשעה שגדלו העולול' רק זכות העניים בפועל ליטלם הוא משעת בצירה
- וזהו כשיש לבע"ה בציר אז צריך ראשית לתת לבע"ה לקחת ואז יטלו עניים אבל כשאין לבע"ה אז יכולים עניים מיד ליטול וא"צ בציר ..
-
- ראיתי בד"א פ"ד הכ"א בשם הלח"ש שביאר באופ"א שכשיש לבע"ה אז מותר לקחת משעת הבציר וכשכולו עולו' אז זה לא תלוי בבציר ממש אלא 'בשעת הבציר' ... [וחיודש שאם עדיין לאט הגיע שעת הבציר בעולם לא יוכלו הענין לקחת אף משדה שכולו עולו']
-
- ראינו בירושלמי שבציר הינו ג' אשכולות שיש בהם רביעי'
- והנה הירושלמי קאי לר"א שס"ל שכשאין לבע"ה בציר אין לעניים בעולו' – שיעור הבציר שיהיה לבע"ה הינו ג' אשכולות וכו'
- מה הדין לר"ע ... האם גם לר"ע בדין זה הזה שאין לעניים רק אחרי שבעה"ב התחיל לבצור נמי הינו שצריך לבצור כשיעור ג' אשכולות או שבר."ע וודאי די במשהו

- ועי' תו"ז שכ' שמד' הר"ש משמע שדין זה קאי רק לר"א שבעי' שיישאר 'שיעור בציר' ושיעור זה הוא ג' אשכולות
- אבל לר"ע זה תלוי בבצירה בפועל ולזה די במשהוט
- אבל ברמב"ם ד' כג' מפורש שדין זה קאי גם לר"ע שרק מאז שבצר כשיעור ג' אשכולות יש בהם לעניים ..
- ועי' רעק"א שהדגיש זאת שהרמב"ם למד מדר"א לר"ע.
-
- מבואר במשנה שאי לעניים אלא משעת בצירה
- האם זה אומר שקודם בצירה מותר לבע"ה לקחת את העולול'
- לכאו' כן למה לא ?
- אבל לכאו' מהמנשה הבאה משמע שאין לו זכות בהם שהרי שם מבואר שבעה"ב א"י יכול להקדיש את העולו' והטעם מבואר בירושלמי הובא בר"ש ור"מ כי אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו
- ?
- אז במשנה הבאה יבואר גדר הדין
- אבל עכ"פ בנדון זה האם בעה"ב יכול לקחת לעצמו יש ירושלמי מפורש בדעת ר' אליעזר
- הנה כאמור ר"ע דרש מקרא 'כרמך' לא תעולל הכרך מיותר זה בא לומר שעושה שדה כל שדה עולולת שאול הירשולמי מה יעשהר"א עוֹם קרא זה דכרמך לא תעולל
- אומר הירושלמי מקבא בר"ש ורע"ב\
- - ומה מקיים ר"א וכרמך לא תעולל שלא תאמר הואיל ואין לעניים עוללות קודם לבציר יזכה בהן בע"ה לפום כן צריך מימר וכרמך לא תעולל:
- כלו' היה צד לומר שכיון שאין לעניים אלא בשעת בצירה [ונתבאר לעיל שמבואר מזה שגם ר"א מודה לדין זה] אז בעה|ב יכול לקחת העולו' קודם בצירה קמ"ל.
-
- ויש לדון שכ"ז אליבא דר"א אבל לפי ר."ע כיון שהכרמך לא תעולל אינו מיותר אז באמת יוכל לקחת לעצמו ....
- וכן אולי מבואר מד' התוס' רי"ד ותוס' מו."ק ד: ויבואר בס"ד.
-
- אבל זה לא יתכן אם נימא שיכול לקחת לעצמו אז גם יוכל להקדיש וזה מפורש במשנה הבאה שא"י להקדיש ... [ועוד יבואר שם]
- וכ"ה בתיו|ט שם
- ע"כ זה מוסכם מה המקור
- עי' תוס' אנשי שם בשם רמ"ז שס"ל כן מסברא וא"צ מקור ...
-
- ויל"ע מה הגדר בזה כיון שלא זכו עניים עד שעת בציר מדוע א"י לזכות לעצמו [וכן מ"ט אינו יכוללהקדיש עי' משנה הבאה]
- ואולי אין הגדר שהקצירה - 'הוא המתיר' דלעולם הדין ממון עניים חל מקודם – ורק כשמ"נ דין סדר בעלמא הוא ..
- ולעיל נתבאר שמה"ט כאוֹם שכולו עולו' יכולים ליקח מיד גסף קודם בצירה ...
-

- בירושלמי מבואר שכי היכי שאין לענים בעולולות עד שעת בצירה ה"ה אין לעניים בפרט עד שעת בצירה[
- והכי איתא בירושלמי:
- ודכוותי' אם אין בציר אין פרט
- והובא גם ברמב"ם פ"ד הכ"ב ז"ל
- (קכא) אין העניים זוכין ליקח (קכב) פרט ועוללות עד שיתחיל בעל הכרם (קכג) לבצור כרמו
- וצ"ע דפקט וודאי קשור לבצירה וכמבואר במשנה לעיל מ"ג
- איזהו פרטהנושר בשעת בצירה ..
- בעולול' הוא שבעי' דרשא ..
- אבל פרט פשוט כך זה כל עניינו של פרט שאם תוך כדי הבצירה ...
- אמנם מד' הרמב"ם מבואר הישובלזה:
- דהנה בדינא דאין לעניים עולול' אחלא משעת בצירה מבואר ברמב"ם שה רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ד הלכה כב
- (קכא) אין העניים זוכין ליקח (קכב) פרט ועוללות עד שיתחיל בעל הכרם (קכג) לבצור כרמו שנאמר וכי תבצור כרמך לא תעולל, וכמה יבצור ויהיו זוכין בהן (קכד) שלשה אשכולות (קכה) שהן עושין (קכו) רביע. ינו רק אחרי שבצר שלשה אשכולות העושים רביע... [זה רק להרמב"ם ..].
- דין זה נ"מ בפרט ...
- ולפי"ז יש לדון שמה שנפל מפני"ז אינו לעניים
- אבל עי' דרך אמונה שג"ז לעניים רק משעת שבצר שיעור זה
- [ועי"ש שכ' שלד' הר"ש בתו"כ 'לפי ר' אליעזר' שזה כמו פאה זה יתכן שגם בפרט זה לא היהי למפרע.
-
-